

Szanowni Państwo,

Poniżej prezentujemy treść uchwały Sądu Najwyższego oraz pytania prawnego Sądu Okręgowego w Warszawie w przedmiocie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego *ws. legitymacji czynnej po stronie wierzyciela hipotecznego niebędącego wierzycielem osobistym do żądania ogłoszenia upadłości.*

Kancelaria Zimmerman i Wspólnicy sp.k.

UCHWAŁA SĄDU NAJWYŻSZEGO Z DNIA 6 CZERWCA 2014 R.
W SPRAWIE III CZP 23/14

www.sn.pl

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku wierzyciela "D.B." AG w F.M. o ogłoszenie upadłości dłużnika "B.A.", sp. z o.o. w W., po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 6 czerwca 2014 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Warszawie postanowieniem z dnia 14 stycznia 2014 r.:

"Czy wierzycielem uprawnionym do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości wymienionym w art. 20 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego jest również wierzyciel rzeczony, który nie posiada względem dłużnika żadnego rozszczenia osobistego, a jedynie dysponuje ograniczonym prawem rzeczowym (hipoteką) na nieruchomości stanowiącej własność tego ostatniego?"

podjął uchwałę:

Wierzyciel hipoteczny niebędący wierzycielem osobistym dłużnika jest uprawniony do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie jego upadłości (art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze, jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1112, ze zm.).

Uzasadnienie faktyczne:

Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Warszawie powstało w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości przy rozpoznaniu zażalenia dłużnika "B.A.", sp. z o.o. w W. na postanowienie Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy, uwzględniające wniosek wierzyciela hipotecznego niebędącego wierzycielem osobistym o ogłoszenie upadłości tego dłużnika, obejmującą likwidację jego majątku. Sąd Rejonowy ustalił, że dłużnik jest niewypłacalny w rozumieniu art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1112 ze zm. - dalej: "Pr.u.n.") i jest dłużnikiem rzeczowym wobec wierzyciela "D.B." AG w zakresie 75 422 499,77 euro. Zdaniem Sądu Rejonowego, wierzyciel rzeczowy jest uprawniony do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

W zażaleniu na to postanowienie dłużnik zarzucił naruszenie art. 20 ust. 1 i art. 189 Pr.u.n. przez błędne przyjęcie, że podmiotem uprawnionym do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest wierzyciel hipoteczny, któremu nie przysługuje względem dłużnika żadne roszczenie osobiste, podczas gdy w świetle art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 707 ze zm. - dalej: "u.k.w.h."), w ramach stosunku hipoteki wierzyciel uzyskuje wyłącznie prawo do zaspokojenia się (prowadzenia egzekucji) z przedmiotu hipoteki, a z kolei dłużnik ma jedynie obowiązek znoszenia takiej egzekucji i nie jest zobowiązany do spełnienia świadczenia pieniężnego. Skarżący zarzucił również, że stanowisko zajęte przez Sąd pierwszej instancji jest sprzeczne z art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. a Pr.u.n., w którym przewidziano, iż postępowanie upadłościowe ma służyć wspólnemu dochodzeniu roszczeń przez wierzycieli od niewypłacalnego dłużnika, tymczasem wierzycielowi hipotecznemu niebędącemu wierzycielem osobistym nie przysługuje roszczenie w rozumieniu tego przepisu.

Sąd Okręgowy w Warszawie, przedstawiając do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne, wskazał na różne możliwości rozstrzygnięcia kwestii legitymacji czynnej wierzyciela hipotecznego, któremu nie przysługuje wierzytelność osobista wobec dłużnika hipotecznego.

Uzasadnienie prawne:

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na tle Prawa upadłościowego i naprawczego w piśmiennictwie przeważa pogląd, że wniosek o ogłoszenie upadłości może złożyć każdy z wierzycieli dłużnika, niezależnie od

---

tęgo, czy wierzytelność ma charakter pieniężny, oraz bez względu na to, czy wniosek składa wierzyciel osobisty, czy tylko wierzyciel hipoteczny. Pod rządami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe (Dz.U. Nr 93, poz. 834 ze zm.; jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm. - dalej: "Pr.upadł.") dominowało stanowisko odmienne, że wierzyciel nie może żądać upadłości, gdy dłużnik nie odpowiada osobiście, lecz tylko pewnymi przedmiotami. Podkreślano, że wierzyciel hipoteczny może żądać zaspokojenia wyłącznie z oznaczonego przedmiotu, a nie z całego majątku. W tym przypadku wierzyciel nie jest narażony na szkodę wskutek tego, że nie ogłasza się upadłości, gdyż jego prawo do zaspokojenia z pewnego przedmiotu nie zostaje naruszone wskutek prowadzenia egzekucji przez innych wierzycieli z tego samego przedmiotu, a z innego majątku nie może być zaspokojony, co zachodzi także wtedy, gdy wierzytelność przysługująca od innej osoby jest hipotecznie zabezpieczona na majątku dłużnika. W takiej sytuacji po stronie wierzyciela nie ma interesu prawnego w ogłoszeniu upadłości, ponieważ obejmuje ona cały majątek dłużnika, a zaspokojenie wierzyciela ma się odbyć tylko z części tego majątku.

Istotna wątpliwość w zakresie wykładni art. 20 ust. 1 Pr.u.n. w odniesieniu do zakresu użytego w tym przepisie określenia "wierzyciel" wymaga uwzględnienia wszystkich metod wykładni. W tych ramach nie można jednak pominąć dyrektyw preferencji, spośród których na czoło wysuwa się powszechnie akceptowana w orzecznictwie i w piśmiennictwie zasada pierwszeństwa wykładni językowej i subsydiarności wykładni systemowej i funkcjonalnej. Zasada pierwszeństwa wykładni językowej, choć nie ustala absolutnego porządku preferencji, dopuszcza odstępstwa tylko wtedy, gdy jej wynik prowadzi do absurdu albo do rażąco niesprawiedliwych lub nieracjonalnych konsekwencji (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2007 r., III CZP 94/06, OSNC 2007, nr 7-8, poz. 95).

W myśl art. 20 ust. 1 Pr.u.n., wniosek o ogłoszenie upadłości może zgłosić dłużnik lub - *verba legis* - każdy z jego wierzycieli. W treści tego przepisu nie przewidziano żadnych ograniczeń co do kręgu wierzycieli, którzy są uprawnieni do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Już na tej podstawie można więc uznać, że uprawnienie to przysługuje każdemu wierzycielowi, tym bardziej takiemu, który może uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym, zatem także wierzycielowi hipotecznemu, niebędącemu wierzycielem osobistym dłużnika (*argument lege non distinguente*). Uprawnienie wierzyciela hipotecznego niebędącego wierzycielem osobistym wynika z art. 236 ust. 2 i 3 Pr.u.n., podzielić bowiem należy stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 23 października 2007 r., III CZP 91/07 (OSNC 2008, nr 11, poz. 124), że wierzytelność zabezpieczona hipoteką jest w postępowaniu upadłościowym uwzględniana na liście z urzędu także wtedy, gdy wierzyciel nie jest wierzycielem osobistym upadłego.

Trzeba ponadto podkreślić, że w przepisach zawartych w różnych aktach prawnych osoba, na której rzecz została ustanowiona hipoteka, jest konsekwentnie określana przez prawodawcę mianem "wierzyciela hipotecznego" (por. np. art. 68 ust. 3, art. 72-75, art. 77, 87-89 i 101 u.k.w.h., art. 982 § 3 k.p.c., art. 16, 20 i 83 § 2 ustawy z dnia 18 września 2001 r. - kodeks morski (Dz.U. Nr 138, poz. 1545), co dotyczy także sytuacji, w której nie jest on równocześnie wierzycielem osobistym (zob. np. art. 78 ust. 1 u.k.w.h. i art. 777 § 1 pkt 6 k.p.c.). Ta konwencja terminologiczna jest również przestrzegana w Prawie upadłościowym i naprawczym, w art. 189 tego Prawa przewidziano bowiem, że wierzycielem jest każdy uprawniony do zaspokojenia z masy upadłości, choćby wierzytelność nie wymagała zgłoszenia. Do tej grupy zalicza się także wierzyciel hipoteczny niebędący wierzycielem osobistym, który w postępowaniu upadłościowym uzyskuje prawo do zaspokojenia z sumy uzyskanej z likwidacji przedmiotu obciążonego hipoteką (art. 336 w związku z art. 340 ust. 1 i art. 345 Pr.u.n.). Z kolei art. 236 ust. 3 Pr.u.n. wprost odnosi się do sytuacji, w której w postępowaniu upadłościowym poszukuje zaspokojenia osoba - nazywana wierzycielem - której należność zabezpiecza hipoteka, a upadły nie jest jej dłużnikiem osobistym. Podobnie w art. 264 ust. 4 i art. 354 ust. 1 wyraźnie odróżnia się grupę wierzycieli, wobec których upadły nie jest dłużnikiem osobistym, oraz wierzycieli osobistych upadłego dłużnika. Wskazane przykłady rozwiązań ustawowych pozwalają przyjąć, że przypadki ograniczenia zakresu pojęcia wierzycieli do wierzycieli osobistych mają ustawową podstawę. Także w orzecznictwie pod użytym w ustawie ogólnym pojęciem "wierzyciel" rozumie się również osoby, którym względem dłużnika przysługuje wyłącznie prawo rzeczowe w postaci hipoteki (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2007 r., III CZP 91/07).

Uprawnienie do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości nie powinno być natomiast łączone ze specyfiką odpowiedzialności, jaką ponosi osoba niebędąca dłużnikiem osobistym względem wierzyciela hipotecznego. Szeroko reprezentowany jest pogląd, że obowiązek takiej osoby sprowadza się do biernego znoszenia egzekucji cudzego długu, która kierowana jest do obciążonego składnika majątku. Według innej koncepcji, osoba znajdująca się w tej sytuacji jest zobowiązana do czynnego spełnienia świadczenia, a jedynie jej odpowiedzialność podlega ograniczeniu do obciążonego składnika majątku. Pozostawiając rozstrzygnięcie tego zagadnienia na płaszczyźnie materialnoprawnej, należy wziąć pod uwagę, że w świetle norm regulujących zasady dochodzenia roszczeń, obowiązek obciążający dłużnika hipotecznego niebędącego dłużnikiem osobistym może zostać przymusowo zrealizowany wyłącznie przy założeniu, że polega on na czynnym spełnieniu świadczenia.

W prawie procesowym cywilnym nie przewidziano postępowania umożliwiającego wykonanie obowiązku, którego treścią jest znoszenie egzekucji, a w szczególności nie można przyjąć, by nadawało się do tego postępowanie uregulowane w art. 1051 § 1 k.p.c. dotyczące zaniechania czynności lub nieprzeszkadzania czynności wierzyciela. Tego rodzaju obowiązek musi wobec tego podlegać wykonaniu w drodze egzekucji świadczeń pieniężnych (art. 844 i nast.k.p.c.), co oznacza, że osoba, której przysługuje hipoteka, powinna dysponować tytułem egzekucyjnym stwierdzającym obowiązek zapłaty określonej sumy pieniężnej, z zastrzeżeniem ograniczenia odpowiedzialności do przedmiotu obciążonego hipoteką (art. 319 i 837 k.p.c.). Takie stanowisko jest również konsekwentnie zajmowane w orzecznictwie. Przykładowo w wyroku z dnia 6 marca 1997 r., I CKU 78/96 (niepubl.) Sąd Najwyższy uznał, że nie ma przeszkód, by wierzytelność hipoteczna została zasądzona od dłużnika hipotecznego niebędącego dłużnikiem osobistym w orzeczeniu (nakazie zapłaty), stanowiącym tytuł egzekucyjny, umożliwiający wierzycielowi hipotecznemu zaspokojenie się z nieruchomości według przepisów o sądowym postępowaniu egzekucyjnym.

Uwagi te świadczą, że nie ma podstaw, aby osobie, na której rzecz została ustanowiona hipoteka, odmawiać statusu wierzyciela w znaczeniu, w jakim tym pojęciem posługują się przepisy regulujące zasady dochodzenia roszczeń. Takim przepisem jest również art. 20 ust. 1 Pr.u.n., który określa krąg podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Prawidłowość tego wniosku pośrednio potwierdzają regulacje z zakresu prawa upadłościowego, w których uprawnienie osoby niebędącej wierzycielem osobistym do zaspokojenia się z przedmiotu obciążonego hipoteką jest łączone z pojęciem wierzytelności. Przykładowo, zgodnie z art. 236 ust. 3 Pr.u.n. prawa wynikające z tego tytułu powinny zostać umieszczone na liście - *verbum legis* - wierzytelności. Również w myśl art. 345 ust. 1 i 2 Pr.u.n., z sumy uzyskanej z likwidacji przedmiotu obciążonego hipoteką zaspokojeniu podlegają wierzytelności zabezpieczone w ten sposób, przy czym na gruncie tego przepisu prawodawca wyraźnie rozróżnia uprawnienie w postaci wierzytelności hipotecznej od innych praw rzeczowych oraz praw i roszczeń osobistych obciążających masę upadłości, które - jeśli nie zostały ujawnione przez wpis w księdze wieczystej - powinny zostać zgłoszone sędziemu-komisarzowi (art. 51 ust. 1 pkt 5 Pr.u.n.), i wygasają wskutek sprzedaży obciążonego przedmiotu (por. art. 313 ust. 2 Pr.u.n.). Takie prawa i roszczenia ze względu na swój charakter nie są uwzględniane na liście wierzytelności.

Poza tym także przepisy regulujące postępowanie egzekucyjne wskazują, że uprawnienie wierzyciela, które stanowi korelat obowiązku obciążającego dłużnika rzeczowego, powinno być traktowane jako wierzytelność. Egzekucja z takiego składnika majątku jest prowadzona na podstawie przepisów o egzekucji z wierzytelności, co bezpośrednio wynika z art. 897 § 1 k.p.c., a nie w trybie egzekucji z innych praw majątkowych niebędących wierzytelnościami

(art. 909 i nast. k.p.c.). W art. 1036 § 2 k.p.c. prawodawca również posłużył się pojęciem wierzytelności hipotecznej w znaczeniu, które może być odnoszone do relacji łączącej podmioty wyłącznie w ramach stosunku hipoteki.

Właściwe postępowanie upadłościowe, w tym poprzedzające je postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości, stanowi jeden z przewidzianych w systemie prawnym trybów przymusowego dochodzenia roszczeń przez wierzycieli (por. art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. a Pr.u.n.), Postępowanie to konkuruje w tym zakresie z sądowym postępowaniem rozpoznawczym i egzekucyjnym oraz z postępowaniem egzekucyjnym w administracji. Wierzyciel hipoteczny niebędący wierzycielem osobistym dłużnika po spełnieniu przesłanek określonych przez prawo może poszukiwać ochrony w każdym z tych postępowań. Do odmiennego wniosku nie powinien prowadzić art. 75 u.k.w.h., zgodnie z którym zaspokojenie wierzyciela hipotecznego z nieruchomości następuje według przepisów o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, chyba że z nieruchomości dłużnika jest prowadzona egzekucja przez administracyjny organ egzekucyjny. Redakcję tego przepisu trzeba odnosić do poprzednio obowiązującego stanu prawnego, w którym wierzyciel hipoteczny nie mógł uzyskać zaspokojenia w postępowaniu upadłościowym, ponieważ przedmioty obciążone hipoteką podlegały w związku z ogłoszeniem upadłości sprzedaży co do zasady w trybie egzekucji sądowej (por. art. 118 § 1 Pr.upadl.).

Należy przyjąć, że wierzyciel hipoteczny niebędący wierzycielem osobistym - jak każdy inny wierzyciel - ma co do zasady możliwość wyboru postępowania upadłościowego albo postępowania egzekucyjnego jako właściwej drogi zaspokojenia swych roszczeń, w tym bowiem zakresie wierzyciel korzysta, w granicach określonych przez prawo, z przysługującej mu autonomii woli. Wskazuje na to pośrednio także prawodawca, który w art. 236 ust. 3 Pr.u.n. przewidział, że wierzytelność zabezpieczona hipoteką na rzeczach wchodzących w skład masy upadłości, jeżeli upadły nie jest dłużnikiem osobistym, podlega uwzględnieniu na liście wierzytelności, gdy wierzyciel chce w postępowaniu upadłościowym dochodzić swoich roszczeń z przedmiotu zabezpieczenia.

Różne względy mogą decydować o wyborze postępowania upadłościowego zamiast egzekucji sądowej jako drogi przymusowego zaspokojenia roszczenia, które przysługuje wierzycielowi hipotecznemu niebędącemu wierzycielem osobistym. Można wskazać, że wszczęcie egzekucji sądowej jest dopuszczalne wyłącznie wtedy, gdy wierzyciel dysponuje tytułem wykonawczym. Wierzyciel uzyska natomiast taki tytuł dopiero wtedy, gdy jego wierzytelność stanie się wymagalna, brak bowiem wymagalności roszczenia stanowi przeszkodę do zasądzenia należności w sądowym postępowaniu rozpoznawczym (art. 316 § 1 k.p.c.) albo nadania klauzuli wykonalności na tytuł pozasądowy (art. 786 § 1 k.p.c.). Tymczasem postępowanie upadłościowe może zainicjować wierzyciel, który jedynie

uprawdopodobni swą wierzytelność (art. 24 Pr.u.n.), przy czym uprawnienie to przysługuje także wierzycielowi, którego wierzytelność nie jest jeszcze wymagalna. Stan wymagalności zobowiązań pieniężnych upadłego, których termin płatności świadczenia jeszcze nie nastąpił, powstaje natomiast z mocy prawa z dniem ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku (art. 91 Pr.u.n.). Poza tym wszczęcie egzekucji z przedmiotu obciążonego hipoteką nie daje wierzycielowi hipotecznemu gwarancji ukończenia tego postępowania, ponieważ czynności podejmowane w tym zakresie mogą stracić znaczenie w razie późniejszego ogłoszenia likwidacyjnej upadłości dłużnika. W takiej sytuacji postępowanie egzekucyjne dotyczące wierzytelności podlegającej zgłoszeniu do masy upadłości umarza się z mocy prawa po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości (art. 146 ust. 1 Pr.u.n.). Z tych uwag wynika zatem, że od okoliczności konkretnego przypadku zależy, która z dróg przymusowej realizacji uprawnień wierzyciela hipotecznego ostatecznie okaże się dla niego bardziej korzystna, a w szczególności zapewni szybkie i sprawne uzyskanie zaspokojenia

Trzeba kolejny raz podkreślić, że przy ocenie tej kwestii nie można natomiast kierować się poglądami wyrażanymi pod rządami przepisów Prawa upadłościowego w ich pierwotnym brzmieniu, w ich bowiem świetle obowiązywały inne reguły zaspakajania wierzycieli hipotecznych. Zgodnie z art. 118 § 1 Pr.upadł., nieruchomości co do zasady podlegała sprzedaży przez licytację publiczną według przepisów kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji. W postępowaniu egzekucyjnym mającym na celu taką sprzedaż prawa wierzyciela hipotecznego niebędącego wierzycielem osobistym zabezpieczał art. 799 § 1 d.k.p.c. (obecnie art. 1036 § 1 pkt 3 k.p.c.), który zapewniał temu podmiotowi obligatoryjny udział w planie podziału sumy uzyskanej ze sprzedaży, mimo że nie był on uczestnikiem postępowania upadłościowego. Z kolei sprzedaż nieruchomości w postępowaniu upadłościowym z wolnej ręki, dokonywana ówczesnie za zezwoleniem rady wierzycieli (art. 118 § 1 Pr.upadł.), nie mogła naruszać praw osób trzecich zabezpieczonych na nieruchomości (por. art. 120 § 2 Pr.upadł.), co oznaczało, że prawa te pozostawały w mocy i obciążały nabywcę.

Inna jest natomiast sytuacja wierzyciela hipotecznego w postępowaniu upadłościowym w obecnym stanie prawnym. Rzeczy, wierzytelności i prawa obciążone hipoteką wchodzi do masy upadłości i podlegają likwidacji w ramach postępowania upadłościowego, a jedynie sumy uzyskane z tego tytułu nie zasilają ogólnych funduszy masy upadłości (art. 335 Pr.u.n.), lecz przeznaczają się je w pierwszej kolejności w oddzielnym planie podziału na zaspokojenie przede wszystkim wierzycieli, których wierzytelności były zabezpieczone tym prawem (por. art. 336 ust. 1, art. 345–346 i 348 Pr.u.n.). W ten sposób prawodawca zrealizował koncepcję tzw. prawa odrębności, z którego korzystają w postępowaniu

upadłościowym wierzytelności zabezpieczone hipoteką względem innych należności zaspakajanych w tym postępowaniu.

Z tych względów za uzasadnione należy uznać stanowisko, że wierzyciel hipoteczny niebędący wierzycielem osobistym jest uprawniony do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 20 ust. 1 Pr.u.n.).

W związku z tym Sąd Najwyższy orzekł, jak w uchwale.

ZAGADNIENIE PRAWNE WRAZ Z UZASADNIENIEM PRZEDSTAWIONE
SĄDOWI NAJWYŻSZEMU PRZEZ SĄD OKRĘGOWY W WARSZAWIE
(SYGN. AKT III CZP 23/14)

www.sn.pl

W sprawie z wniosku wierzyciela o ogłoszenie upadłości dłużnika z urzędu na skutek zażalenia dłużnika na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 16.10.2013 r.

czy wierzycielem uprawnionym do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości wymienionym w art. 20.1 prawa upadłościowego i naprawczego jest również wierzyciel rzeczowy, który nie posiada względem dłużnika żadnego roszczenia osobistego, a jedynie dysponuje ograniczonym prawem rzeczowym (hipoteką) na nieruchomości stanowiącej własność tego ostatniego?

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy, uwzględniając wniosek wierzyciela D. AG, ogłosił upadłość B. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. obejmującą likwidację majątku dłużnika.

Dłużnik w odpowiedzi na wniosek wskazywał, że wnioskodawcy nie przysługuje legitymacja do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości z uwagi na to, że ten ostatni nie jest jego wierzycielem osobistym, a jedynie hipotecznym.

Sąd Rejonowy ustalił, że dłużnik B. spółka z o.o. jest niewypłacalny w rozumieniu art. 11 ust. 1 i 2 puin. Spółka jest dłużnikiem rzeczowym (hipotecznym) wobec wierzyciela D. AG w zakresie kwoty 75.422.499,77 euro to jest ok. 330.000.000,00 zł i tym samym D. AG jako wierzyciel może wystąpić z wnioskiem o ogłoszenie upadłości dłużnika. Zdaniem Sadu I instancji wierzyciel D. AG w sposób jednoznaczny i nie budzący wątpliwości wykazał swoją legitymację i tym samym jako wierzyciel rzeczowy ma uprawnienie do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika rzeczowego, bez względu na okoliczność czy jest wierzycielem pieniężnym czy też jest wierzycielem niepieniężnym, ani czy jego roszczenie jest wymagalne czy też nie.

W zażaleniu na postanowienie o ogłoszeniu upadłości dłużnik zarzucił sądowi pierwszej instancji m.in. odmowę uznania zarzutu braku legitymacji czynnej po stronie wnioskodawcy do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości i wskazał na zarzut:

- naruszenia art. 20 w zw. z art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. a) prawa upadłościowego i naprawczego poprzez jego błędną wykładnię polegającą na nieprawidłowym przyjęciu, że podmiotem uprawnionym do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości na gruncie art. 20 prawa upadłościowego i naprawczego jest również wierzyciel rzeczowy nieposiadający względem dłużnika żadnego roszczenia osobistego, a jedynie dysponującym ograniczonym prawem rzeczowym (hipoteką), którego charakter i zakres zostały wyznaczone normą prawną z art. 65 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, podczas gdy w świetle całokształtu regulacji prawa upadłościowego i naprawczego, w tym w szczególności w świetle celu postępowania upadłościowego wyrażonego wprost w ustawie, tj. wspólnego dochodzenia roszczeń przez wierzycieli od niewypłacalnego dłużnika, jak również z uwagi na charakter i zakres ograniczonego prawa rzeczowego w postaci hipoteki określony art. 65 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece — legitymacja czynna do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości nie przysługuje podmiotowi, który jest jedynie uprawniony z tytułu zabezpieczenia rzeczowego cudzego długu w postaci hipoteki ustanowionej na nieruchomościach wchodzących w skład majątku spółki, a więc uprawnienie tego rodzaju podmiotu – po uzyskaniu dalszego tytułu wykonawczego przeciwko spółce — może co najwyżej przyjąć postać egzekucji skierowanej wyłącznie do przedmiotu zabezpieczenia, zaś dłużnik w żadnej mierze nie jest obowiązany do zapłaty kosztem własnego majątku za wyjątkiem obowiązku znoszenia egzekucji skierowanej do przedmiotu zabezpieczenia i możliwością zapłaty celem wstrzymania/uniknięcia egzekucji z przedmiotu obciążenia;

- naruszenia art. 189 prawa upadłościowego i naprawczego poprzez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie, polegającą na przyjęciu, że desygnat pojęcia „wierzyciel” z art. 189 prawa upadłościowego i naprawczego jest tożsamy z desygnatem pojęcia „wierzyciel” z art. 20 prawa upadłościowego i naprawczego, podczas gdy ustawodawca wyraźnie rozróżnił dwie 3 fazy postępowania upadłościowego, tj.

postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości (tzw. wstępną fazę kwalifikacyjną) oraz właściwe postępowanie upadłościowe, w konsekwencji czego nie sposób uznać, że definicja wierzyciela skonstruowana na potrzeby toczącego się już po ogłoszeniu upadłości właściwego postępowania upadłościowego znajduje wprost zastosowanie na wcześniejszym etapie, tj. przy ocenie legitymacji czynnej do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, co dopiero skutkuje wszczęciem postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości, a tym samym nierozróżnienie pojęć „wierzyciel w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości” oraz „wierzyciel upadłościowy”;

- naruszenia art. 20 prawa upadłościowego i naprawczego w zw. z art. 923 k.p.c. i w zw. z art. 65 ust. ustawy o księgach wieczystych i hipotece poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że wezwanie przez komornika dłużnika rzeczowego, wskutek wniosku wierzyciela rzeczowego o wszczęcie egzekucji z nieruchomości, do zapłaty długu w ciągu 2 tygodni pod rygorem przystąpienia do opisu i oszacowania nieruchomości świadczy o tym, że dłużnik rzeczowy nie tylko jest zobowiązany do znoszenia egzekucji z przedmiotu hipoteki, ale także do spełnienia świadczenia pieniężnego na rzecz wierzyciela rzeczowego, podczas gdy przepis art. 923 k.p.c. ma charakter czysto proceduralny i po pierwsze, w żadnym zakresie nie modyfikuje obowiązku po stronie dłużnika rzeczowego przewidzianego w art. 65 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece., a po drugie, nie kreuje po stronie dłużnika rzeczowego zobowiązania do spełnienia jakiegokolwiek świadczenia w świetle przepisów prawa materialnego — poza roszczeniem określonym treścią art. 65 ust.1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece — lecz ma jedynie charakter instrumentalny i służy realizacji prawa wynikającego z hipoteki, po trzecie w końcu, rzeczony przepis potwierdza jedynie po stronie dłużnika rzeczowego możliwość dokonania zapłaty, której skutkiem materialnoprawnym będzie m.in. nabycie praw wskazanych w art. 518 § 1 pkt 1 k.c. (wstąpienie w prawa zaspokojonego wierzyciela wskutek „zapłaty cudzego długu”, a nie długu własnego, jak to rażąco błędnie i z obrazą powyższego wskazał i ustalił Sąd meriti).

Przy rozpoznawaniu zażalenia powstało zagadnienie prawne budzące poważną wątpliwość, a mianowicie czy podmiotem uprawnionym do 4 złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości na gruncie art. 20 prawa upadłościowego i naprawczego jest również wierzyciel rzeczowy, który nie posiada względem dłużnika żadnego roszczenia osobistego, a jedynie dysponuje ograniczonym prawem rzeczowym (hipoteką) ?

Rozstrzygnięcie tego zagadnienia jest niezbędne do rozpoznania zażalenia dłużnika w niniejszej sprawie. Pozwoli bowiem na ocenę, czy wierzyciel D. AG miał

uprawnienie do złożenia w niniejszej sprawie wniosku o ogłoszenie upadłości B. sp. z o.o.

Przedstawione w zażaleniu argumenty przemawiałyby za przyjęciem stanowiska, że wierzyciel hipoteczny, któremu nie przysługuje wierzytelność osobista wobec dłużnika hipotecznego, takiej legitymacji nie posiada.

Te argumenty to fakt, iż wierzyciel rzeczowy nieposiadający względem dłużnika żadnego roszczenia osobistego, a jedynie dysponującym ograniczonym prawem rzeczowym (hipoteką), jedynie jest uprawniony z tytułu zabezpieczenia rzeczowego cudzego długu w postaci hipoteki ustanowionej na nieruchomościach wchodzących w skład majątku dłużnika hipotecznego. Z kolei dłużnik hipoteczny, po uzyskaniu dalszego tytułu wykonawczego przeciwko niemu, jest tylko zobowiązany do znoszenia egzekucji z przedmiotu hipoteki, a nie do spełnienia świadczenia pieniężnego na rzecz wierzyciela rzeczowego. Wierzyciel może kierować egzekucję wyłącznie do przedmiotu zabezpieczenia określonego hipoteką, zaś dłużnik w żadnej mierze nie jest obowiązany do zapłaty wierzycielowi należności osób trzecich, mających charakter wierzytelności osobistych, kosztem własnego majątku, za wyjątkiem obowiązku znoszenia egzekucji skierowanej do przedmiotu zabezpieczenia i możliwością zapłaty celem wstrzymania/uniknięcia egzekucji z przedmiotu obciążenia. Roszczenie wierzyciela rzeczowego określa tylko treść art. 65 ust.1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

Przychylając się do stanowiska skarżącego, należałoby wziąć pod uwagę także wykładnię celowościową ustawy prawo upadłościowe i naprawcze. Ustawa ta ma na celu ochronę wierzycieli, których roszczenia wobec dłużnika są zagrożone brakiem wypłacalności po jego stronie. Tymczasem wierzyciel hipoteczny swoje roszczenia ma zabezpieczone hipotecznie. Skarżący powołuje opinię Maurycego 5 Allerhanda, który twierdził, że nie może żądać ogłoszenia upadłości wierzyciel, gdy dłużnik nie odpowiada mu osobiście, lecz tylko pewnymi przedmiotami. W takiej sytuacji może on bowiem żądać zaspokojenia wyłącznie z oznaczonego przedmiotu, a nie z całego majątku. Wierzyciel taki nie jest narażony na szkodę wskutek tego, że się nie ogłasza upadłości, gdyż jego prawo do zaspokojenia z pewnego przedmiotu nie zostaje naruszone wskutek prowadzenia egzekucji przez innych wierzycieli z tego samego przedmiotu, a on sam z innego majątku nie może być zaspokojony. Sytuacja taka zachodzi m.in. wtedy, gdy wierzytelność, przysługująca do innej osoby, jest hipotecznie zabezpieczona na majątku dłużnika.

Za odmiennym poglądem, uznającym legitymację wierzyciela hipotecznego do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika rzeczowego przemawiają z kolei argumenty wskazywane w uzasadnieniu postanowienia Sądu Rejonowego i powoływane przez

wierzyciela. Wierzyciel wskazuje przede wszystkim na wykładnię literalną art.20 i 189 prawa upadłościowego i naprawczego. Zgodnie z brzmieniem pierwszego z tych przepisów wniosek o ogłoszenie upadłości może zgłosić dłużnik lub każdy z jego wierzycieli, z kolei zgodnie z art.189 wierzycielem w rozumieniu ustawy jest każdy uprawniony do zaspokojenia z masy upadłości. Ustawodawca nie wskazuje zatem wprost, że pewna kategoria wierzycieli, w szczególności rzeczowych, jest wyłączona spod działania wskazanych wyżej przepisów. Ponadto wierzyciel podniósł, że obciążony rzeczowo składnik majątku wchodzi w skład masy upadłości, a tryb zaspokojenia, w którym wierzyciel uzyskuje zaspokojenie swojej wierzytelności z masy upadłości, jest prawnie obojętny. Obejmuje on m.in. podział sum uzyskanych ze sprzedaży poszczególnych składników masy upadłości obciążonych ograniczonymi prawami rzeczowymi. Z przepisu art.189 prawa upadłościowego i naprawczego wynika nadto, że wierzycielem jest także podmiot, którego wierzytelność nie wymaga zgłoszenia, a z kolei art.236 ust.2 tego prawa wskazuje, że zabezpieczone hipotecznie wierzytelności nieosobiste upadłego umieszcza się na liście z urzędu.

Z wyżej wymienionych względów można zatem uznać, że wierzyciel hipoteczny uprawniony jest do zaspokojenia ze środków uzyskanych ze sprzedaży – zabezpieczonych na jego rzecz, nieruchomości, które wejdą w skład masy upadłości, a zatem jest wierzycielem w rozumieniu art.189 prawa upadłościowego i naprawczego.

Z tych wszystkich względów Sąd Okręgowy z mocy art.390 § 1 kpc postanowił przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia wskazane wyżej zagadnienie prawne.

